

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

10. OKTOOBRI 1929. A.

Nr. 15

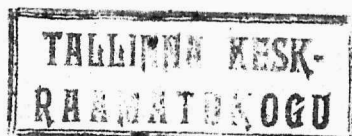
SEITSMES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas . . . . . " 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number . . . . . " —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
923 aastak. . . . . " —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
924 " . . . . . " 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
925 — 1928 a. ä . . . . . " 5.—		lutused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Teedekapitalide summade jaotamise põhimõtted maanteede seaduse alusel	243
Välismaade omavalitsuste võimkond ja järelvalve	245
Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1930 a. tegevuskava ja eelarve	246
Maavalitsuste 1929/30 a. eelarveliste tulude kokkuvõte	248
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	250
Riigikohtu seletused	253
Kuulutused	242,255

Igal põllumehel on kõige kasulikum oma varandusi

ja põllusaadusi

rahkahjude

tuleõnnetuse

vastu kinnitada

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „O M A“,

mis on maa- ja linnaomavalitsuste s. o. kogu Eesti rahva ühine ettevõtte ja töötab täiesti rahva huvides, sest Seltsi tegevusest saadud tulu läheb omavalitsuste kaudu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: Tartus, Lihaturg 7, kõnetr 3-44.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõnetr. 18-58.

Agendid igal pool.

25 ja 50 sendilised perekonnaseisu kantseleimargid

ilmusid teises trükkis ja on jälle E. Maaomavalitsuste Liidult saada hinnaga 10 senti poogen (20 tükki).

Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta

26. vihk

on ilmunud.

Kõik seni ilmunud vihud on saada E. Maaomavalitsuste Liidult Tallinn, S. Roosikrantsi Nr. 12.

Hind: 26 vihku 16 90 s., 10 vihku 6 50 s., 5 vihku 3 25 s., 1 vihk 75 s.

Ülesandmisi

Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise

pikaajalistele

kursustele

võetakse veel vastu 15. oktoobriini aadr. all: E. Maaomaval. Liit, Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

Õppemaks aastas 50 kr Meeskuulajatele ühiskorter kursuste juures. Lähemalt „Maaomavalitsus“ Nr. 13. Kursuste põhikiri saatetakse soovijatele koju kätte.

Kui tarviline arv osavõtjaid leidub, avatakse kursused jaanuari kuul 1930 a. Tallinnas.

Poole hinnaga!

Käesoleva aasta köidetud Omavalitsustegelaste

KALENDER

on veel saada 60 sendiga eks.

koju kätte saates.

Kalendris olev kodaniku käsiraamatu osa ei kordu :: 1930 aasta kalendris ::

Saada Eesti Maaomaval. Liidult, Tallinn, S. Roosikrantsi Nr. 12.

Teedekapitalide summade jaotamise põhimõtted maanteede seaduse alusel.

Viljandi Maavalitsuse abiesimehe N. Vatteri poolt E. Maaomaval. Liidu nõukogu
koosolekul 5. okt. 1929 a. peetud referaadi kokkuvõte.

Maanteede seadus paneb suuri kohustusi maavalitsuste peale, mille täitmiseks sama seaduse alusel ka vastavad summad on lubatud. Nende summade jaotamise põhimõtted on mitmel puhul maavalitsuste tegelaste vahel kõne all olnud, eriti aga viimastel aastatel, kus seaduse teostamisele asutud.

Maanteede seaduse § 21 korras lubatakse krediiti kolmeks eri otstarbeks: 1) maanteede olukorra tõstmiseks, uute teede, kunstteede, sildade, truupide, teenäitajate, kilomeetri postide jne. ehitamiseks ja korrashoiuks, 2) riigi metsade tee kohustuse täitmiseks ja 3) naturaalkohustuse kaotamiseks. Kahe esimese ülesande täitmiseks 2.500.000 krooni ja viimase täitmiseks samuti 2.500.000 krooni — kokku 5.000.000 krooni. Peale selle saavad maavalitsused veel teedekapitalide sissetulekuteks maksu äridelt nende põhiarimaksu suurusel, kaubandusliste ja tööstusl. ettevõtetele nende kinnisvara väärtuse järele, bensiini maksu, jõuvankrite maksu jne. ümmarguselt 1 milj. krooni, nii et kogu summa ühes eelmisega kokku tuleks 600.000.000 senti jagamisele. See on suur raha meie väikese riigi kohta.

Maanteede seadus näeb ette teatud põhimõtted teedekapitali summade jaotuseks, kuid nagu selgub, ei ole Teedeministeerium nende põhimõtetega täiel määral arvestanud, osalt vastavate andmete puudusel ja muil põhjustel ning on seda teostanud teatud määral oma moodi — missugune asjaolu on nurinat sünnitanud.

Nagu teada, on maanteede seaduse alusel kaks teedekapitali moodustatud: 1) Teedeministeeriumi ja 2) maavalitsuste teedekapitalid. Kui palju jagavatest summadest kumbagile peaks minema, selle küsimuse jätab seadus lahtiseks ja see on täiel määral härra Teedeministri heast ja armulisest tahtmisest. Käesoleval aastal, kus seadus veel täiel määral vastavaid summe ei võimalda, on 350.000.000 senti

mis jagamisele kuulub, 100.000.000 senti määratud Teedeministeeriumi teedekapitalile, mille arvel antakse toetust linnadele, muretsetakse suuremad maanteede ehituse ja korrashoiu masinad ning antakse veel erakorralist toetust maa- ja linnavalitsustele.

Nagu siit selgub, on teedekapitalide jagamise võimalused väga venivad ning maavalitsustel pole täit kindlustust, et nad seaduse mõtte kohaselt neile kuuluvad summad kätte saavad, sest võidakse ju linnasi ohtralt rahaga varustada — seadus seda võimaldab — samuti ebamäärane on „erakorralised toetused“ maa- ja linnavalitsustele, mis pahandust ja paksu verd sünnitavad ning nurumisteks põhjust annavad. Sarnane kord on halb ja seaduses oleks pidanud kindlamini fikseeritud saama, mis kuulub ühele ehk teisele.

Naturaalkohustuste kaotamiseks antavate summade jaotamisel maavalitsuste teedekapitalide vahel tuleks arvestada seaduse redaktsiooni kohaselt maakondades olevate teede pikkus igas liigis, rahva arv ja võimaluse korral ka teede korrashoiu raskused. Teedeministeerium on jagamisel arvestanud rahva arvu ja I ja II kl. teede pikkusega, kuid kõige tähtsama aluse, korrashoiu raskused üksikutes maakondades, on kõrvale jäetud, mis õige pole.

Rahva arv on igas maakonnas enam-vähem kindel ning maal rahvas jagamise aluseks võtmisega on õiglane.

Teede pikkus igas liigis jagamise aluseks oleks ka võrdlemisi õige, kui teedevõrk maakondades ühtlaselt välja kujundatud ja riik enam-vähem ühtlaste klassiteede võrguga varustatud. Seda aga pole ja seisukord on väga kirju. Mõnes maakonnas on nähtavasti kõik külavahe teed ja rajad klassiteede võrku võetud, võib olla isegi sihilikult riiklise toetuse hankimise tagamõttega, nagu teistes maakondades teedevõrk hoopis hõre — nagu see selgub ka

Teedeministeeriumi poolt kokkuseatud Eesti Vabariigi klassiteede pikkuste tabelist üksikutes maakondades 1927 a. Need andmed on ka osalt juba vananenud, sest üksikud maakonnad on peale selle oma teedevõrku korraldanud ning mõne maakonna kohta olid varem umbkaudsed andmed.

Kui tahetakse jagamise aluseks võtta I ja II kl. teed, mis minu arvates ka õiglane, kui Vabariigi Valitsus I kl. teed ja Teedeminister II kl. teed maanteede seaduse kohaselt kiires korras üle riigi ära määraks. Siis saadakse ühtlased andmed ja nurisemiseks pole ka põhjused. Praegused andmed on aga kaunis ebamäärased aluseks võtmiseks eriti II kl. teede suhtes, nagu see selgub 1927 a. andmetest, kus pea ühe suuruse pindalaga ja raha arvuga maakondades, nagu seda Viljandi ja Võru maakonnad, on Viljandimaal II kl. teid ainult 386 klm., Võrumaal aga 860 klm. Palju väiksemal Järvamaal on aga II kl. teid 486 klm., s. o. 100 klm. rohkem kui Viljandimaal ja Valgamaal 433 klm. Viljandimaa asub riigi südames, on viljarikas maa, vähe raudteega varustatud ning Viljandimaa teid tarvitakse läbikäimiseks teiste maakondade kodanikkude poolt — mille alusel Viljandimaal oleks õigus nõuda, et temal vähemalt ka sama palju II kl. teid oleks, kui Võrumaal. Praeguste andmete kohaselt saab aga Viljandimaa ligi 3 korda vähem raha II kl. teede arvel, kui Võrumaa, mis õiglane pole.

Mis puutub korrashoiu raskustesse jagamise alusena, siis arvan, et see on kõige tähtsam alus ja sellega peaks Teedeministeerium tõsiselt arvestama. On ju kõigil teada, et üks teeosa teatud rajoonis on palju raskem korras hoida, kui teises. Seda võivad vallaomavalitsuste tegelased iga üks oma valla piirides tähele panna. Seda sama näeme ka maakondade suhtes. Kui ajalehtedes kirjutakse, et ühel ehk teisel maakonnal on halvad teed, siis ei tähenda see veel mitte, et naturaalkohuslased halfasti oma ülesannet täidaksid, või et teekorraldajad halvad või asjatundmatud oleksid, vaid põhjused peituvad mujal. Kõige pealt ripub see ära maa iseloomust ja kruusa headusest ning selle saamise võimalustest. On ju teada, et mõnel maakonnal teatud rajoonides tuleb kruus vedada 15—20 klm. kauguselt. Kujutage aga ette, kuidas saab 1 klm. teed, millele tarvis kruusa 15—20 klm. kauguselt korrashoiuks vedada, sama odavalt korraldada, kui teedel, kus kruusa lähedal saadaval.

Kruusa puudus annab mitmes maakonnas õige valusalt tunda ja sellega tuleks Teedeministeeriumil arvestada. Korrashoiu raskus oleneb tee koormatusest, maa põhjast, raudteede võrgust maakonnas jne.

Naturaalkohustuste kaotamiseks määratud summa jagamisel oleks kõige õigem, kui arvestatakse kahekordse arvuga, maaval. teedekapit. arvele ülevõetavate klm. arvuga ja teede korrashoiu raskustega üksikutes maakondades.

Riigimetsade teekohustuse täitmiseks on summade jagamisel aluseks võetud tiinude arv. Seadus näeb ette, et tuleb arvesse võtta maksustamise kava igas maakonnas ja selle alusel jagada. Viimane alus on kaunis ebasoodne ja see annab maavalitsustele põhjust nende kavade kokkuseadmisel kõrgemate normidega arvestamiseks riiklise toetuse tagamõttega. Tiinusi alustena võtta ei ole kuigi õiglane, sest tiinude hulka arvatakse kõik kõlbmata maad, rabad, sood, võsad, kannustikud jne. Peaks aluseks võtma riigimetsade väärtust puhtakasu rublade ja adrasajandikkude järele ja sellele vastavalt summad jagada, mis palju õiglasem oleks.

Mis puutub teede olukorra tõstmiseks antavate summade jaotusse, siis tuleks arvesse võtta rahva arv, teede pikkus igas klassis ja korrashoiu raskused. Kuna sildu tarvis ka III kl. teedel ehitada jne., siis tuleks III kl. teed arvesse võtta. Ei saa aga kuidagi leppida sellega, et siin arvestatakse seaduse redaktsiooniga, mille järele need summad Teedeministri korraldusel jagatakse, arvestades teede ehitamise, parandamise ja korrashoiu tarvidust ning raskust iga üksiku maakonna piirides. Siin on jälle Teedeministril võimalus antud oma äranägemise järele talitamiseks ja nagu on selgunud, on ka mõni teedeminister neid summe oma äranägemise järele jaganud. Maavalitsused seavad üksteise võidu tööde kavasid kokku ja tahavad teedem. selgeks teha, kuivõrd palju tööd oleks igas üksikus maakonnas tarvis teha jne. Tööde kavade alusel teostatavad tööd lähevad palju maksma ning maaval. tegelastel enestel puudub usk sarnaste rahasummade saamiseni.

Mis puutub teehöövlite, veoautode ja teiste teede ehitus masinate jagamisse, siis ei ole ka nende jagamisel kinni peetud maaval. esitajate poolt vastuvõetud soovidest, vaid täiesti teisiti talitatud. Selle järele on mõnele maakonnale palju rohkem teehöövleid antud, kui neil õigus saada on, teistele jälle märksa vähem. Sarnane ta-

litus sünnitab tõsist nurinat ning pole õiglane.

Teehöövliid, veoautod jne., missugused muretsetakse maaval. teedem. teedekapit. arvel, tuleks jagada maaval. vahel proportsionaalselt maaval. teedekapit. arvel ülevõetavate klm. arvule ja riigimetsade klm. arvule, sest need masinad on mõeldud eestkätt nende teede korrashoiuks, kuna teistel teedel hoovliid vähem arvesse tulevad.

Kokkuvõttes oleks teedekapitali summade jaotamise põhimõtted järgmised:

1) Kuna teedevõrk mõnes maakonnas veel lõpulikult korraldamata, siis tuleks vastavatel maavalitsustel see kiires korras lõpetada ja saadud andmed Teedeministriümile esitada, mille järele Teedeministriümil tuleks 1930/31 a. peale antavad summad uuesti jagada, kuna 1927 a. andmed puudulikud ja osalt vananenud on kilomeetrite arvu pikkuse suhtes.

2) Teede olukorra tõstmiseks määratud summad tulevad maaval. vahel jagada proportsionaalselt rahva arvule, teede kilomeetrite pikkusele igas klassis ja korrashoiu raskustele, millega seni pole arvestatud.

3) Naturaal kohustuste kaotamiseks

määratud summad tulevad jagada maavalitsuste vahel proportsionaalselt maaval. teedekapitali arvele ülevõetavate teede kilomeetrite pikkusele ja rahva arvule, kusjuures tõsiselt tuleb arvestada teede korrashoiu raskusega igas üksikus maakonnas.

4) Riigimetsade teede korrashoiuks määratud summad tulevad jagada maakondade riigimetsa väärtusele igas maakonnas, s. o. puhtakasu rubladele, adra sajanikkudele jne., mitte aga aluseks võtta tiinud, nagu seni.

5) Teehöövliid, veoautod ja teised maanteede ehituse masinad, missugused muretsetakse Teedeministriümi teedekapitali arvel, tulevad jagada proportsionaalselt maaval. teedekapitali arvele üle võetavate I ja II kl. teede pikkusele ja riigimetsade teede pikkusele, arvestades rahva arvuga ja eriti teede korrashoiu raskustega.

6) Kui teedekapit. summade jagamisel soovitakse arvestada ainult I ja II kl. teede pikkusega, mitte III kl. teedega, siis tuleks Vabariigi Valitsusel I kl. teed ja teedeministril II kl. teed üle riigi kiires korras kindlaks määrata ja nende andmete põhjal teedekapit. summad proportsionaalselt maavalitsuste vahel jagada.

Välismaade omavalitsuste võimkond ja järelvalve.

Omavalitsuste võimkonna asjus valitsevad kaks süsteemi. Ühe järele antakse omavalitsuste võimkonda ainult teatud ülesanded, teise järele on neil õigus teostada kõik, mis neile keelatud ei ole. Esimene neist süsteemidest on kohaldatud Inglismaal. Kohalik omavalitsus võib teostada ainult neid ülesandeid, mis seaduse normidega, kas omavalitsuse korralduse seadusega ehk parlamendi poolt antud üldseadustega ehk eri kohaliste seadustega nende peale pandud. See on Inglismaa omavalits. võimkonna iseäraldus. Teine süsteem — üldvolituste andmine — on Prantsusmaal ja Preisimaal tarvitusel. Seal on kohalised omaval. õigustatud tegema kõik, mis nad leiavad vajaliku olema oma tegevuspiirkonna üldhuvidele, kuid tingimisega, et need algatused peavad leidma kõrgema administratiiv võimu heakskiitmise. Selle lahkumineku tagajärjeks on, et Inglismaa parlament peab iga uue võimkonna laiendamise juhusel seda vastava aktiga lubama, kuna keskvalitsuse organid peavad kord kohalisi omavalitsusi sundima tegema seda,

mida seadus neile kohuseks teeb, teinekord aga abinõusi leidma, et nad oma tegevusega üle võimkonna piiri ei lähe. Prantsuse- ja Preisimaa keskvalitsuse organite peal lasub aga selle küsimuse otsustamine, mis peavad omavalitsused tegema. Viimaste riikide omavalitsuste võimkond näib juriidiliselt palju avaram olema kui inglismaa-omavalitsuste oma, kuid nende õiguste kasutamine oleneb järelvalve teostaja bürokratismist.

Järjekult ei saa siin kohal puudutamata jätta ka järelvalve küsimust.

Ka järelvalve alal on olemas kaks süsteemi: kohtulik ja administratiivne. Kohtu kontrolli või järelvalve juures sunnitakse kohalised organid harilikkuude kohtute poolt seadust täitma ehk seaduse piirides tegutsema, saades algatuse valitsusasutuse ehk eraisikute poolt. Administratiivse järelvalve juures tuuakse omavalitsused sõnakuulmisele bürokratliste abinõudega, nagu trahvidega, ametist tagandamisega jne.

Inglismaal on kontroll peaaegu tervelt kohtulik. Keskvalitsus valvab inspektorite kaudu omaval. järele ja annab neile nõu. Ta võib ka survet avaldada kohuste mitte-täitjate organite peale, ja see on ka kõik. Kui kohalik omavalitsus keeldub seadust täitmast, siis on keskvalitsuse võimuses ainult kohtu poole pöörata ja nii sünnib konflikt mitte keskvalitsuse ja omavalitsuse vahel, vaid viimase ja kohtu vahel.

Põhja-Ameerika Ühisriikides, kus kohaliku omavalitsuse tegevus korraldakse ainult üksikute osariikide seadusandlusega, on kohtu kontroll ainuke, sest seal ei ole keskvalitsuse orgaane, kellele mingisugune võim oleks kohalike omavalitsuste üle. Ameerika Ühisriikides täidesaatvat võimu üldmõttes ei ole. Kuberner on ainult osa sellest võimust, sest suurema osa seaduste täitmine ei olene kubernerist ega teistest tähtsamatest ametnikkudest, vaid kohalistest ametnikkudest, kes valitud linnade ja krahvkondade poolt ja kes kuidagi ei vastuta osariigi keskvalitsuse ees. Kõigis osariikides tehakse kindel vahe osariigi ja omavalitsuste ametnikkude vahel. Viimased on vastutavad ainult valijate ees. Sarnase vahe ja korra juures on omavalitsused ainult puht omavalitsusliste asjade ajajad. Riigivõimu nemad ei teosta, millist puudust ka seal juba tundma hakatud (Maltbie, English Local Governement of To-day, lehek. 242).

Arvesse võttes seda, et Ameerikas ei ole keskvalitsusi, kes oleksid varustatud või-

muga omavalitsuste üle järelvalvet teostada ehk neile juhatust anda, leidsid osariikide seadusandlised kogud vajaliku olema kohalike omavalitsuste korraldust, ülesandeid, tegevust ja kõiki piasju seadusandlusega kõige suurema üksikasjade üleslugemisega reguleerida. Üldseaduste kõrval antakse iga aasta rida eriseadusi, mis tihti tühiseid asju puudutavad. Esiteks teeb seadustega iga asjakese normeerimine asjaajamise raskeks, teiseks tehakse neid normeerimisi tihti parteilistes huvides omavalitsuste soovide vastaselt, kolmandaks muudetakse seadusi alatasa katsetegemiseks. Isegi üksikute omavalitsuste üksuste ehk teatud suurusega üksuste kohta antakse oma eriseadused. Selle lõputulemuseks on see, et omavalitsuste seadusandlus alatasa muutub, on segane ja selgusetu. Sellepärast ei saa tuua Ameerika omaval. korralduse üle ka selget ülevaadet, mis tunda andis ka „Maaomavalitsuses“ tänava suvel toodud kirjelduses.

Sel ajal, kui Ameerika omavalitsuste üle ainukeseks järelvalvet teostajaks on kohus, on Prantsusmaal ja Preisimaal administratiivne järelvalvet võrdlemisi laiaulatusline, sest paljudes asjades on kohalised omavalitsused keskvalitsuse agentideks ja kui niisugused on osalt bürokraatlikud organid ja alluvad harilikule ametilisele kontrollile. Osalt on see tingitud süsteemist enesest, millega neile antud üldvõimused, kuna üksikud tegevusaktid nõuavad ülemuse kinnitust.

E. Maaomaval. Liidu 1930 a. tegevuskava ja eelarve.

Kinnitatud Liidu nõukogu poolt 6. oktoobril 1929.

Eesti Maaomavalitsuste Liit võtab 1930. aastal oma ülesandeks:

1. Seista maa- ja vallaomavalitsuste üldhuvide valvel põhikirjas ettenähtud aladel ja korras.

2. Anda Liidu häälekandjat „Maaomavalitsust“ senises korras välja.

3. Kirjastusalal teostada esiteks maaomavalitsuste ajaloo I. osa väljaandmine, mis seni viibinud materjalide mittekättesaamise tõttu mõnest maavalitsusest, sest materjalide kättesaamiseks on Liidu juhatuse uued abinõud tarvitusele võtnud ja

loodab, et toimetaja saab juba tänava käsikirja kokkuseadmises oma tööd jätkata. Teiseks anda välja omavalitsustegelaste kalendri II aastakäik 1930. aastaks, kolmandaks kokkuseada ja väljaanda vallaametnikkude käsiraamat ja neljandaks anda välja praegu ettenägemata, kuid tarvilikku omavalitsustesse puutuvat kirjandust.

4. Omavalitsustegelaste ettevalmistamiseks ja nende teadmiste täiendamiseks korraldada:

a) Pikaajalised kursused ametnikkude ettevalmistamiseks Tallinnas.

- b) Vallavanemate ja abide informeerimise kursused korraldada peale uute valimiste möödumist igas maakonna linnas.
- c) Maavalitsuse liigetele ja ametnikkudele ning vallasekretäridele korraldada ühed täienduskursused.
5. Väljatöötada tarvilikkude seaduste ja muude projektide eelnõud.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu 1930 a. eelarve.

T u l u d:

Liikmemaks	8.130	—
„Maaomavalitsuse“ tellimised ja kuulutused	2.600	—
Maaomavalitsuste ajaloo I. osa müügist	3.000	—
Omavalitsustegelase kalender 1930 a.	1.730	—
Vallavalitsusametnikkude käsiraamat	2.100	—
Ettenägemata kirjastus	2.000	—
Sundnormide kogu ja muu varem ilmunud kirjastuse müügist	1.500	—
Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursused:		
Õppemaks: 30 õpilast à 50 kr.	1.500	—
Toetus riigilt	1.500	—
Toetused maavalitsuselt ja teistelt	750	—
		3.750
Vallavanemate kursused:		
Toetusraha		1.320
Omavalitsustegelaste täienduskursused:		
Õppemaks		600
		<u>26.730</u>

K u l u d:

„Maaomavalitsuse“ väljaandmine	3.400	—
Maaomavalitsuste ajaloo I. osa väljaandmine	2.800	—
Omavalitsustegelase kalender 1930 a.	1.500	—
Vallavalitsusametnikkude käsiraamat	2.100	—
Ettenägemata kirjastus	2.000	—
Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursused:		
Lektorid 685 tundi à 4 kr.	2.740	—
Juhataja 10 kuud à 40 kr.	400	—
Korter, küte, valgustus 8 kuud à 80 kr.	640	—
Õppeabinõud	100	—
Lektorite sõidukulud teistest linnadest	200	—
Muud	300	—
		4.380
Vallavanemate lendkursused:		
11 kursust à 3 päeva à 120 kr.		1.320
Täienduskursused omavalitsustegelastele:		
2 nädalat		700
Seaduse eelnõude ja muude projektide väljatöötamine		750
Vallasvara muretsemine		250
Kulud:		
Sõidu- ja päevarahad ning esituskulud	1.800	—
Büroo ametnikkude ja teenijate palgad ja arstiabi	4.500	—
Korter	360	—
Kantselei tarbed	120	—
Post, telegraaf, telefon	400	—
Kirjandus	150	—
Ettenägemata kulu	200	—
		<u>7.530</u>
		<u>26.730</u>

Maavalitsuste 1929/30 a. eel-

Tulude nimetus	Harju		Järva		Lääne		Petseri		Pärnu	
	Kr.	‰	Kr.	‰	Kr.	‰	Kr.	‰	Kr.	‰
I. Maksud omavalitsuste maksuseaduste järele.										
1. Kinnisvarade maks	93 000,—	14,49	65 812,—	15,59	73 000,—	11,91	59 443,—	19,99	75 500,—	9,75
2. Tulumaks	57 000,—	8,89	33 000,—	7,82	45 000,—	7,34	37 000,—	12,45	40 000,—	5,16
3. Äritunnistuste maks	10 000,—	1,56	4 200,—	0,99	6 300,—	1,03	2 500,—	0,84	9 000,—	1,16
4. Trahterimaks	16 000,—	2,49	2 650,—	0,63	1 000,—	0,16	6 000,—	2,02	11 250,—	1,45
5. Laada- ja turuplatsi maks	1 500,—	0,23	1 100,—	0,26	1 200,—	0,20	150,—	0,05	1 750,—	0,22
6. Lõbustismaks	3 800,—	0,59	4 500,—	1,06	1 100,—	0,18	100,—	0,03	4 000,—	0,52
7. Laskeriista lubade maks	1 900,—	0,30	1 200,—	0,28	1 300,—	0,21	400,—	0,14	1 800,—	0,23
8. Jahilubade maks	4 500,—	0,70	600,—	0,14	3 000,—	0,49	550,—	0,19	2 000,—	0,26
9. Maks liikumisabinõudelt	5 000,—	0,78	—	—	550,—	0,09	—	—	500,—	0,06
10. Suvitajate maks	1 500,—	0,23	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Kantselei haks	—	—	10,—	0,02	45,—	0,00	70,—	0,02	72,—	0,00
Kokku ptk. I	194 200,—	30,26	113 072,—	26,79	132 495,—	21,61	106 213,—	35,73	145 872,—	18,81
II. Toetussummad:										
A. Riiklised										
1. Hariduse alal	55 586,—	8,66	35 000,—	8,29	40 749,—	6,65	32 582,68	10,96	48 842,—	6,30
2. Tervishoiu alal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Hoolekande alal	5 107,—	0,80	3 100,—	0,74	—	—	200,—	0,07	40 318,50	5,20
4. Põllumajanduse alal	2 500,—	0,39	9 674,—	2,29	—	—	2 400,—	0,81	—	—
B. Eraasutustelt ja isikutelt										
1. Mitmesugused toetused	1 000,—	0,15	650,—	0,15	—	—	—	—	—	—
Kokku ptk. II	64 193,—	10,00	48 424,—	11,47	40 749,—	6,65	35 182,68	11,84	89 158,50	11,50
III. Tagasisaadavad kulud:										
1. Administratiiv alal	—	—	9 000,—	—	316,—	—	—	—	—	—
2. Hariduse „	5 006,—	—	14 850,—	—	—	—	—	—	—	—
3. Tervishoiu „	537,—	—	22 454,—	—	500,—	—	9 610,—	—	1 807,67	—
4. Hoolekande „	7 700,—	—	16 358,—	—	—	—	3 650,—	—	—	—
5. Põllumajanduse alal	273,—	—	1 912,—	—	—	—	300,—	—	—	—
6. Majanduse alal	—	—	2 000,—	—	—	—	—	—	2 794,—	—
Kokku ptk. III.	13 516,—	2,11	66 574,—	15,77	816,—	0,13	13 560,—	4,56	4 601,67	0,59
IV. Maavalitsuse asutused:										
A. Kesk-, kutse ja täienduskoolid	—	—	—	—	16 198,—	—	—	—	21 388,—	—
B. Haigemajad	—	—	—	—	52 870,—	—	—	—	640,—	—
C. Lastekodud	—	—	—	—	—	—	—	—	9 180,50	—
D. Vanadekodud	—	—	—	—	13 257,—	—	—	—	—	—
E. Nõdrameelsete varjupaigad	—	—	—	—	—	—	—	—	57 692,50	—
F. Põllutöökoolid	—	—	—	—	11 513,—	—	—	—	—	—
G. Kodumajanduskoolid	—	—	—	—	20 094,—	—	—	—	—	—
H. Loomakliinikud	—	—	—	—	—	—	—	—	60,—	—
Kokku ptk. IV	—	—	—	—	113 932,—	18,58	—	—	88 961,—	11,47
V. Ettevõtete puhastulu:										
A. Põllum. ja tööstuslised ettev.	—	—	11 565,—	—	10 338,—	—	—	—	—	—
B. Ärilised ettevõtted	—	—	—	—	200,—	—	4 200,—	—	—	—
Kokku ptk. V.	—	—	11 565,—	2,74	10 538,—	1,72	4 200,—	1,41	—	—
VI. Varanduste tulud:										
1. Kapitalide protsendid	7 000,—	—	—	—	920,—	—	300,—	—	3 240,—	—
2. Rendid ja tüürid	16 571,—	—	1 880,—	—	1 053,—	—	4 500,—	—	1 090,—	—
3. Tagasimaksuta ülekapit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku ptk. VI.	23 571,—	3,67	1 880,—	0,44	1 973,—	0,32	4 800,—	1,61	4 330,—	0,56
VII. Laenud	—	—	—	—	12 953,—	2,11	10 387,—	3,49	20 801,62	2,68
VIII. Mitmesugused tulud.										
1. Viivitusprotsendid	2 500,—	—	—	—	800,—	—	4 000,—	—	800,—	—
2. Eelarve üle. eelm. aast.	—	—	398,46	—	—	—	—	—	—	—
3. Juhuslised tulud	2 286,—	—	1 231,54	—	200,—	—	750,—	—	1 500,—	—
Kokku ptk. VIII.	4 786,—	0,74	1 630,—	0,39	1 000,—	0,16	4 750,—	1,60	2 300,—	0,30
Üldse kokku:	300 266,—	—	243 145,—	—	314 456,—	—	179 092,68	—	356 024,79	—
Teedekapitali eelarve:										
Teedekapitali tulud	341 580,—	53,22	179 000,—	42,40	298 733,75	48,72	118 209,—	39,76	419 360,—	54,09
Kõik kokku:	641 846,—	100	422 145,—	100	613 189,75	100	297 301,68	100	775 384,79	100

arveliste tulude kokkuvõte.

Saaremaa		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		Kokku:	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
28 819,68	5,85	141 079,44	15,55	33 470,—	16,14	82 057,72	12,68	119 800,—	12,61	69 501,56	15,39	841 483,40	13,13
35 000,—	7,10	65 000,—	7,16	13 000,—	6,27	37 000,—	5,72	60 000,—	6,31	45 000,—	9,97	467 000,—	7,29
2 500,—	0,51	8 500,—	0,94	3 000,—	1,45	5 780,—	0,89	8 000,—	0,84	6 000,—	1,33	65 780,—	1,03
60,—	0,01	11 129,—	1,23	7 074,—	3,41	6 911,—	1,07	6 130,—	0,64	960,—	0,21	69 164,—	1,08
400,—	0,08	1 000,—	0,11	450,—	0,22	1 250,—	0,19	—	—	500,—	0,11	9 300,—	0,14
50,—	0,00	7 000,—	0,77	3 000,—	1,45	5 453,15	0,84	12 000,—	1,26	3 500,—	0,77	44 503,—	0,69
480,—	0,10	2 250,—	0,25	400,—	0,19	2 000,—	0,31	2 000,—	0,21	1 000,—	0,22	14 730,—	0,23
1 800,—	0,37	3 600,—	0,40	600,—	0,29	2 000,—	0,31	2 200,—	0,23	750,—	0,17	21 600,—	0,34
2 200,—	0,45	1 000,—	0,11	1 000,—	0,48	—	—	—	—	1 000,—	0,22	11 250,—	0,18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 500,—	0,02
60,—	0,01	60,—	0,00	30,—	0,01	50,—	0,01	—	—	50,—	0,01	447,—	0,01
71 369,68	14,48	240 618,44	26,52	62 024,—	29,91	142 501,87	22,02	210 130,—	22,10	128 261,56	28,40	1 546 757,55	24,14
39 690,—	8,05	71 300,—	7,86	19 596,—	9,45	43 859,—	6,78	68 828,—	7,24	46 110,—	10,21	502 140,68	7,84
25 000,—	5,07	—	—	—	—	3 500,—	0,54	—	—	—	—	3 500,—	0,05
—	—	—	—	4 500,—	2,17	24 062,15	3,72	8 600,—	0,90	5 000,—	1,11	115 887,65	1,81
—	—	—	—	—	—	—	—	7 500,—	0,79	—	—	22 074,—	0,34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 650,—	0,03
64 690,—	13,12	71 300,—	7,86	24 096,—	11,62	71 421,15	11,04	84 928,—	8,93	51 110,—	11,32	645 252,33	10,07
1 400,—	—	11 530,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 246,—	—
430,—	—	900,—	—	2 616,—	—	288,—	—	800,—	—	500,—	—	25 39,—	—
1 500,—	—	—	—	—	—	2 772,50	—	—	—	600,—	—	39 781,17	—
—	—	22 805,32	—	4 440,—	—	24 204,—	—	2 537,—	—	—	—	81 694,32	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 485,—	—
50,—	—	960,—	—	—	—	30,—	—	—	—	—	—	5 834,—	—
3 380,—	0,68	36 195,32	3,99	7 056,—	3,40	27 294,50	4,21	3 337,—	0,35	1 100,—	0,24	177 430,49	2,77
16 976,—	—	—	—	—	—	33 200,—	—	21 060,—	—	—	—	108 822,—	—
24 000,—	—	—	—	—	—	12 012,50	—	2 034,—	—	—	—	91 556,50	—
561,—	—	—	—	—	—	3 393,70	—	7 095,80	—	—	—	20 231,—	—
3 049,—	—	—	—	—	—	—	—	48 400,83	—	—	—	64 706,83	—
—	—	—	—	—	—	8 204,—	—	—	—	—	—	65 896,50	—
300,—	—	—	—	—	—	300,—	—	19 655,60	—	—	—	31 768,60	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 094,—	—
—	—	—	—	—	—	1 500,—	—	400,—	—	—	—	1 960,—	—
44 886,—	9,11	—	—	—	—	58 610,20	9,06	98 646,23	10,38	—	—	405 035,43	6,32
1 766,—	—	—	—	300,—	—	—	—	803,—	—	—	—	24 772,—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	6 660,—	—	—	—	11 060,—	—
1 766,—	0,36	—	—	300,—	0,14	—	—	7 463,—	0,78	—	—	35 832,—	0,56
65,—	—	8 878,—	—	4 000,—	—	750,—	—	400,—	—	500,—	—	25 053,—	—
15 455,—	—	30 714,—	—	650,—	—	3 012,—	—	4 914,—	—	840,—	—	80 679,—	—
—	—	473,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	473,—	—
15 520,—	3,15	40 065,—	4,41	4 650,—	2,24	3 762,—	0,58	5 314,—	0,56	1 340,—	0,30	107 205,—	1,67
—	—	15 000,—	1,65	—	—	—	—	35 500,—	3,74	—	—	94 641,62	1,48
400,—	—	3 500,—	—	750,—	—	3 000,—	—	2 400,—	—	2 500,—	—	20 650,—	—
—	—	5 551,10	—	—	—	24,89	—	8 062,65	—	—	—	14 037,10	—
1 975,95	—	2 250,—	—	1 500,—	—	19 300,—	—	6 920,67	—	25 696,20	—	63 610,36	—
2 375,95	0,48	11 301,10	1,24	2 250,—	1,09	22 324,89	3,45	17 383,32	1,83	28 196,20	6,24	98 297,46	1,53
203 987,63	—	414 479,86	—	100 376,—	—	325 914,61	—	462 701,55	—	210 007,76	—	3 110 451,88	—
288 998,—	58,62	492 996,—	54,33	106 991,—	51,60	321 197,39	49,64	488 035,—	51,33	241 609,17	53,50	3 296 709,31	51,46
492 985,63	100	907 475,86	100	207 367,—	100	647 112,—	100	950 736,55	100	451 616,93	100	6 407 161,19	100

Märkus eelarve juurde:

Nii hästi eelarvete tulude kui ka järgnev kulude pool võib suuremale hulgale maavalitsustele enestele võõras olla, ka lõpu summades. Seda sellepärast, et siin on eelarved toodud ümbertöötatult selle eelarve nomenklatuuri järele, mis kevadel vastu võeti, kui paljud eelarved juba valmis olid, ja sel samal ajal, vastuvõetud

kodukorra põhjal, mis väga suured ümberpaigutused ja ümberarvamised väljakutsus, eriti tulude peat. IV. ja V. Et eelarve tekst igal pool küllalt täieline ei olnud, ei saanud paljude m/v. eelarvetes peat. III-st eraldada peat. IV. kuuluvaid summe, mis eelarve ühtlust teatud määral veel rikub, mõjuavaldamata lõpptulemuse peale.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek 5. ja 6. oktoobril 1929 a.

Paides.**Osavõtjad.**

Osavõtjate poolst oli Paides ärapeetud Liidu nõukogu koosolek üks suurematest. Osavõtsid kõigi maade esindajad, nimelt:

Harjumaalt: maaval. R. Kuris ja P. Johanson, vallad J. Gefria.

Järvamaa: maaval. J. Sõnajalg ja V. Krabi, vallad J. Kents ja M. Männik.

Läänemaa: maaval. J. Aljas ja A. Aren, vallad A. Einseln.

Petserimaa: maaval. F. Trahv ja E. Liivik, vallad A. Rammul.

Pärnumaa: maaval. J. Markson ja A. Lusik, vallad N. Peterson.

Saaremaa: maaval. M. Neps ja B. Steinberg, vallad P. Liiv.

Tartumaa: maaval. O. Pärlin, E. õunapu ja D. Uiga, vallad L. Antik.

Viljandimaa: maaval. H. Lauri ja N. Vatter, vallad O. Laarmann.

Valgamaa: maaval. J. Mõttus, vallad A. Eichenbaum.

Virumaa: maaval. H. Kiiver, K. Pajos ja E. Kello, vallad R. Essenson ja D. Kütis.

Võrumaa: maaval. A. Kohver ja A. Vainola, vallad J. Suurkaev.

Peale nõukogu liigete võtsid koosolekust osa veel mitme maaval. liikmed, Teedeminist. inspektor Käppa ja Järva Maaval. ametnikke.

Koosoleku avamine ja juhatuse valimine.

Kell 1.15 lõuna avab Liidu esimees R. Kuris koosoleku, tänades Järva Maavalitsust koosoleku pidamise võimaldamise eest oma nägusates ruumides ja koosoleku eeltööde eest.

Päevakord võetakse sellel kujul vastu, kui ta liigetele kättesaadetud.

Koosoleku juhatajateks valitakse ühel

häälel Liidu esimees R. Kuris ja Järva Maaval. esimees J. Sõnajalg, protokolli kirjutajaks Liidu sekretär H. Aviks on.

Erakorraliseks teadaandeks sõna saades avaldab J. Sõnajalg Järva Maavalitsuse nimel viimase head meelt näha suurt kogu omavalitsustegelasi oma külalistena väikeses Paides, kuhu ligipääsemine nii raske, ja tervitab kohale sõitnud tegelasi.

Omavalitsuste kompetentsi kava.

Esimene referent J. Sõnajalg oma referaadis, mille põhilauseid nõukogu liigetele olid kättesaadetud, toob näitlise loetluse maa- ja vallaomaval. kompetentsi kohta, tähendades, et mitmed kompetentsi alad on tema isikliku arvamise järele ülesseatud. Ühtlasi toob ta rea omavalitsuste konstruktsiooni põhimõtteid. Teine referent A. Kohver seab üldpõhilauseid üles, mida kokkuvõtta võib järgmistesse põhilausestesse: Maaomaval. need samad õigused mis linnadel on, valdada kompetentsi anda kõik need ülesanded, mida vallad suudavad odavamini ära teha, põhimõtetes, mis ka linnadesse puutuvad, kokkuleppida Linnade Liiduga.

Et põhilauseid nii hästi kompetentsi kui konstruktsiooni kohta käisid, valguvad läbirääkimised laiali, puudutades nii hästi üht kui teist ja minnes nende põhimõtete kordamisele, mis varemalt juba Liidu nõukogu poolt vastuvõetud, mille peale läbirääkimiste jooksul tähelepanu juhitakse. Selle kõrval tuuakse aga ka täiesti uusi mõtteid, millest nähtava pooldamisega kinni hakatakse.

J. Gefria juhib tähelepanu liikuma läinud laine peale, mis tahab vähemad vallad kaotada nende liitmise teel. See ei olla rahvale vastuvõetav. Ei olla ettetulnud juhust, kus vallad ise tahaksid liituda, küll on lahkulöömise tendents üldine. Rahva tahtega tuleb arvestada. On väikseid val-

dasi praegu, kus maks väiksem kui suurtes, ja kuigi näit. isikumaks 50—100 senti väikeses vallas suurem oleks, siis seda makstaks heameelega vallamaja lähiduse tõttu. Valdade suuruse kohta arvab M. Neps, et valdade suurus ei ole sugugi omaval. seaduse põhilause. Seadus peaks äramäärama valdade piiride muutmise korra ja selle juures tuleks arvestada valdade tahtmisega. Kellel peaks selle vastu olema ütlemist, kui vallakodanikud ise nõus on oma väikse valla heaks suuremaid kulusid kandma. Seda peaks ikka meie demokraatline riikline kord lubama, et kodanikel oleks suurema maksumaksmise vabadus.

Kompetentsi ulatuse asjus ei poolda A. Lusik ja E. Öunapuu J. Sõnajalgi kaugele minevaid soove, samuti kahtleb M. Neps nende läbiviimise võimalustes, kuna D. Uiga J. Sõnajalgi teesised üksikasjaliselt arvustamisele võtab, tarvitades selleks rohkem aega, kui referent oma ettekandele.

Uue, senini puudutamata küsimuse tõstab üles M. Neps, nimelt maavalitsuse valimise aja küsimus. Senini maksva korra järele on iga uue esituskogu esimene ülesanne uue valits. moodustam. See sünnib välise eelarvamiste järele valim. võitluste kirde valitsemise ajal ilma, et uut volinikudel võimalik oleks senise valitsuse koosseisu ja töövõimega tutvuneda. Kui määrata valitsuse moodustamine aasta hiljemaks, siis otsustataks valitsuse moodustamine rahulikkudes oludes ja isiku väärtuse tundmisega.

Et kompetentsi küsimus laiaulatusline, otsustakse ta anda komisjoni üksikasjaliselt kaalumisele. Eeldades, et komisjon ei jõua nõukogu koosoleku ajal küsimust lahendada, volitakse teda ühes juhatusesega seisukohad Liidu seisukohtadena esitada, kuid neid nõutakse enne, kui nõukogu saab nad läbivaadata, sest omaval. seaduste põhimõtted on Riigivanema algatusel praegu kaalumisel. Kui komisjon peaks jõudma mõned põhilauseid koosoleku ajal vastuvõtta, siis need järgmisel päeval ettekanda. Komisjoni, kes ühes 8-liikmel. juhatusesega töötab, valitakse ühel häälel M. Neps, J. Gefria, O. Laarmann, J. Kents, E. Öunapuu ja J. Möttus ning referendid.

Teedeehituseks saadavate summade jaotamise põhimõtted.

Et esimeseks referendiks palutud maanteed val. dir. N. Perna Saksamaal viibib, on tema asemele palutud inspektor E. Käppa, kes pikemas referaadis ülevaate

annab selle kohta, millistel alustel seni summade jaotamine Teedeministeeriumi poolt teostatud. Et täielikumaid aluseid tarvitusele võetud ei ole, siis on riigimetsa peale langevate teede korrashoiu summade jaotuse asjus takistuseks see, et metsa väärtuse andmed puuduvad, kuna neid saada võib alles 3—4 aasta pärast.

Senise teedeehituseks saadavate summade jaotamise põhimõtete puudulikkust näitab teine referent N. Vatter, kes ka üles seab täiendatud jagamise alused, nagu see eespool iseseisvas artiklis toodud.

Kolmandale ref. O. Pärliinile antakse kõnelemisaega ainult 10 minutit, sest aeg on juba hiline, mis pärast O. Pärliin oma mõtted lühidalt kokkuvõtab. Ta leiab, et sarnast õiglast alust teede summade jaotamiseks, millega kõik rahul oleks, on raske leida, sest jagamise küsimused on ikka üksmeele lõhkumise küsimused, kuid senist jagamise alust tuleks siiski revideerida õiglasemate tulemuste saamiseks. Kui arvesse on võetud seni rahva arvu ja teede pikkust, siis ainult valdade rahva arvu, väljajättes linnade ja alevite omi. Kas ei mõju ka nemad teede peale? Väga palju, vastab kõneleja. Linnade suurusest on tingitud liikumise rahvas teedel. Suurlinn nõuab toiduaineid rohkesti ja sünnitab elava liikumise turupäevadel. Sellepärast tuleks ka linnaelanikkude arv arvesse võtta. Teiseks väidab ta, et Lõuna-Eestis kunstteid märksa vähem on kui Põhja-Eestis, sest Landraat-kollegium ehitas omal ajal ka eesti maademaksuga kunstteid peaaesjalikult Riia ümbruses. Ka seda asjaolu peab summade jaotamisel arvesse võtma. Riigimetsade korrashoiu summade jaotamisel ei pea ref. tiinude arvu õigeaks aluseks. Selle asemel peaks võtma aluseks puhtakasu rublad ja metsateede pikkuse.

Selle järele kuuatakse töövaheeg kuni pühap. homm. kella 11-ni, et võimaldada valitud komisjonil töötada.

Järgmisel päeval küsimuse üle läbirääkimise avades väidab J. Möttus, et uskumata on kuulda, et riigi keskasutustel puuduvad andmed metsade väärtuse kohta. Neid andmeid võivad keskvalitsusele anda maa- ja vallavalitsused. Teiseks väidab ta, et kui esimene kõneleja kriipsutas alla, et maaval. toetus teedekapitali heaks on vähenenud, siis tuleb arvesse võtta, palju maaval. tulud vähenenud on, näit. automaksu arvel.

Ins. Käppa: Uusi põhimõtteid ei ole ülesseatud, on arvustatud ainult senist jagamisviisi, mille kokkuseadmisest arvus-

tajad ise osavõtnud. Kui Maakorralduse ja Riigimetsa valitsuse andmeid metsa väärtuse kohta aluseks võtta, saaksid näit. Saaremaa ainult 10 kr. ja Virumaa 400 kr. riigimetsateede korrashoiu otstarbeks. Teehöövliite jaotus on sündinud kruusateede pikkuse järele, mis teedekapitali korraldusele võetud. Et Võrumaa juba läinud aasta hulk teid teedekapitali arvele võttis, sellest on tingitud tema suurem hulk hoovlid. J. Sõnajaalg kinnitab, et eelkõneleja poolt ettelõetud maaval. esindajate nõupidamise protokoll ei ole õieti kokkuseatud, kui ta ütleb, et kõik olid ettepanekuga nõus. Ed. Kello vaidleb jagamise aluseks soovitatud metsade hindamisväärtuse vastu, sest Petsrimaa ja Narvatag. maad on hindamata, kuna hindamine ise raske töö on. Selle N. Vatteri tõenduse vastu, et savimaa teede korrashoid raske on, väidab E. Kello, et soodse teerajamine veel raskem on. Teedetegemise raskust ei saa õigelt maakondade vahel äramäärata, mispärast senine kord tuleb heaks kiita. Oma mõtteavalduses tarvitab kõneleja väljendusi, mis protestihüüded ja J. Mõttuse avaliku protesti väljakutsub, mille järele E. Kello end vabandab.

M. Neps seletab, et praeguse jagamise põhimõtte juures on vastolud arusaadavad, kuid vaidleb J. Mõttuse väite vastu, et me saaksime praeguste mitmesuguste hindamisaluste, puhtakasu rubla, adrasajandik, revisj. rub., tiin, õiget wahekorda kätte. Korrashoiu raskuse arvestust tarvilikuks tunnistades ei leia aga ta moodust, kuidas saaks leida sellele matemaatilist alust. Vähe on kasu ilusatest põhimõtetest, kui ta läbiviidav ei ole. Ei ole selgitatud, millised eeltööd vaja enne läbi viia, kui see matemat. alus kätte saadakse. Ka A. Kohver leiab, et senised alused tulevad esialgu jagamisel alles jätta, sest igal maal on omad erilised raskused. Kui linnad iga aasta 10% toetusest omale saavad, siis ei ole see õige, sest naturaalkoh. kaotamisega tõusevad toetussummad, linna adm. ja ehituspiirkonna vahelised teed aga kahanevad. Viimast asjaolu eitab insp. Käpa: 31 milj. asemel saavad tänava 20 milj., seega mitte enam 10%. O. Pärliin näitab, et riigimetsade teede korrashoiu raha ei ole toetusraha, vaid natur. koh. rahaga tasumine, mispärast ta need koh. peab tasuma. Õiglane kohuste jaotamine on maaval. raske valdade suhtes, samuti minist. raske maaval. vahel summade jao-

tamine. Edaspidiseks tuleb leida õigem alus.

Kui J. Sõnajaalg näidanud summade jaotuse põhimõtete vastolude peale seadusega, kui N. Vatter lõpusõnas enese seisukohte kaitsnud ja näidanud, kuidas näit. kruusaaukude kaart aitaks teatud määral teekorrashoiu raskust äramäärata, Liidu nõukogu 20 häälega 3 vastu võtab M. Nepsi poolt esitatud järgmise resolutsiooni vastu:

Koosolek avaldab soovi, et seniks, kuni E. Maaomaval. Liidu poolt heakskiidetud alused maksma pannakse, Ministerium jaotaks võimalikult kõik summad, mis teedeasjanduse korraldamiseks määratud, ja nende summade arvel muretsetud materjalid ja abinõud, samadel alustel, nagu osa sünne, s. o. klassiteede pikkuse ja rahvaarvu ning riigimetsa tiinude kohaselt, jättes oma käsutusse ainult väikesed summad erakorraliste vajaduste rahuldamiseks.

Liidu tegevuskava ja eelarve 1930 aastaks kinnitatakse ühel häälel ettepanud kujul, nagu ta eespool toodud.

Maaomaval. kompetentsi kava komisjon teatab, et tal 2-tunnilise töö järele ei ole tähtsamate küsimuste kohta veel läbikaalutud ettepanekuid, mis peale nõukogu volitab komisjoni küsimusi otsustama.

Koosoleku lõpetamine.

Kui tulevase koosoleku päevakorra jaoks mitu küsimust üles antud hrade Mõttuse, Liiviku ja Antiku poolt, tänab Liidu esimees Järva Maavalitsust töö võimaldamise eest ja lõpetab koosoleku kell 2 lõuna, mille järele tutvunetakse Paide lossi varematega ning Maavalitsuse Vodja põllutöökoolliga, kus ehituste alal palju uut ja huvitavat näha oli.

E. Maaomaval. Liidu nõukogu uus liige.

Saaremaa valdade esitajate koosolekul 28. sept. s. a. valiti teiseks Saaremaa valdade esitajaks E. Maaomaval. Liidu nõukokku Kaarma-Suure valla vallavanema abi Peeter Liiv.

Prii korter omavalitsusametnikkude ettevalm. kursustest osavõtjale.

E. Maaomaval. Liidu poolt kavatssetavate omavalitsusametnikkude ettevalmistamise pikaajal. kursuste osavõtjatele meesterah-

vastele võimaldatakse kursuste juures hinnata ühiskorter magamisasemega. Sellega tullakse kursustele rohkem vastu, kui õpperaha suurus on, ja kergendab kursustest osavõtmist.

Kursustest huvitatuid on palju, seni aga registreeritud vähem, kui kursuste ärapiidamiseks vaja.

Ülesandmisi võetakse veel vastu.

Harju maavolikogu koosolek 28. septembril s. a.

Viimane Harju maavolikogu koosolek kujunes täielikuks töökoosolekuks, kus 18 päevakorra punkti võeti läbi lühikese aja kestel.

Arutusel olnud asjadest on tähtsamad:

Harjumaa vapi ja pitseri tarvitamise määrus võeti vastu maavalitsuselt esildatud kujul. Vapiks määrati senine tarvitusel olev vapp, valge rist punasel kilbikujulisel põhjal. Määruse § 5 järgi on valla- ja alevivalitsuste pitserid ühesugused ja ühesuurused maavalitsuse osakondade pitseriga, kuna koolide pitserite suurus võrdub maavalitsuse asutuste pitserile. Vapp ja pitser on kinnitatud V. V. otsusega 24. maist 1929.

Maavalitsuse kodukorra muutmine. Osakondade ülesannete ümberpaigutamise viiakse üle ehitus-teedeosakonnalt administratiiv-osakonna alla telefon ja postiolude korraldamine ja öömajade ning postijaamade valitsemine.

Raiküla lastekodu kodukord täiendatult normaal-kodukorra kohaselt võetakse vastu maavalitsuselt esildatud kujul.

Postijaama- ja öömajahoonete korrastamine erifondi kodukord muudetakse vastavalt oludele, kuna postijaamade ja öömajade üleviimisega administratiiv-osakonna

alla on muutunud ka kodukorra üksikud tingimused.

Maavolikogu esitajate sõidu- ja päevarahade normi vähendamine tekitab elavaid vaieldusi ja hääletusel lükatakse maavalitsuse ettepanek tagasi. Maavalitsuselt ettepaneku tegemine oli tingitud asjaolust, et eelarve vastuvõtmisel vähendati sõidu- ja päevarahade krediiti, mispärast sellest tuleb puudus. Vaieldustel mitmed volinikud pidasid tarvilikuks vähendada jaoskonnarstide ja teiste maavalitsuse ametnike sõidu- ja päevarahasid, kuna m/l. Einbund toonitas, et sõidu- ja päevarahade maksmine tuleks hoopis lõpetada kokkuhoiu mõttes, sest omavalitsused on väikesed ja siin kokkuhoiu teostamine on võimalik, kuna riigiasutustes ei saa seda teha nende asutuste laialduse tõttu.

Sunduslik 6 kl. algkool pannakse maksma 1-st aug. s. a. kõigis Harjumaa koolides avalikkude algkoolide seaduse kohaselt, kuna mitmed vallaomavalitsused ei ole seni seda teinud vabatahtlikult.

Algkoolide võrgukava muudetakse Anija, Jõeletme, Kurna, Kuivajõe, Kõnnu, Peningi, Rae, Rapla, Raiküla, Ravila ja Saue valdades.

Kose täienduskool maavalitsuse ettepanekul võetakse maavalitsuse ülalpidamisele 1-st aug. 1929. Seni oli selle täienduskooli ülalpidajaks Kose kihelkonna rahvaülikooli selts.

Üldhariduslised täiendusklassid keskkooli õpekavaga otsustakse avada Rapla algkooli juures, alates 1929/30 õpeaastast.

Nissi alevikus turu avamine ükskord nädalas, igal kolmapäeval, otsustatakse jaatavalt.

Kinnisvara omandamine hoonete näol. Kuusalu jaosk. tervishoiu-arsti jaoks otsustatakse osta vastavad hooned.

Riigikohtu seletused.

Kas järevalve asutusel on õigus teha korraldusi valla revisjoni komisjonile?

Vastus sellele on jaatav. Juuru valla revisjoni komisjon on tegutsenud kauemat aega. Harju maavalitsus järevalve korras protesteeris rahukohtu komisjoni tegevusest oleku vastu, kusjuures rahukohunik rahuldab maavalitsuse protesti. Selle otsusega polnud rahul Juuru valla-

volikogu, mispärast oma voliniku kaudu andis revisjonikaebuse Riigikohtule.

Riigikohtu administratiiv-osakond oma 22. jaanuari 1929 a. otsuses seletab järgmist:

Rapla jaoskonna rahukohtunikule antud protestis seletas Harju maavalitsus, et Juuru valla revisjoni komisjon olevat valla asjaajamist revideerinud ainult 19. ok-

toobril 1927 a., kuna 1926 a. ja 1928 a. ei olewat revisjoni komisjon üldse tegutsenud, nagu see selgunud revideerimisel järevalve korras 12. juunil 1928 a. Vallavolikogude valimise ning vallavolikogude ja vallavalitsuste korraldamise seaduse § 75, Siseministeeriumi omavalitsuse asjade Peavalitsuse 18. VIII. 1919 a. nr. 605 ja Harju maavalitsuse administratiiv-osakonna ringkirjaliste korralduste järele olevat valla revisjoni komisjonide ülesandeks vallavalitsuste asjaajamise ja arvepidamise revideerimine vähemalt 3 korda aastas. Sellepärast palus Adm. K. K. § 2 ja järevalve sead. alusel sundida Juuru vallavolik. poolt valitud revisjoni komisjoni omi ülesandeid ja kohustusi korralikult täitma. Otsusega 24. augustist 1928 a. rahuldab Rapla jsk. rahukohtunik Harju maavalitsuse protesti. Riigikohtule antud revisjoni kaebuses palub Juuru vallavolikogu volinik Valter Freimann tühistada Rapla jsk. rahukohtuniku otsuse ja asi anda uueks otsustamiseks teisele rahukohtunikule, seletades: 1) Praeguse Juuru valla revisjoni komisjoni moodustatud 24. III. 1927 a., sellepärast ei saavat temale süüks panna endise revisjoni komisjoni tegevusetust, 2) järevalve korras revideerimise ajaks, s. o. 12. juuliks 1928 a. ei olewat 1928 a. veel lõppenud olnud, mispärast revisjoni komisjonil veel aega küllalt olnud 1928 a. revideerimist toimetada, 3) seaduses ei olewat ettenähtud, mis ajal ja mitu korda aastas revisjoni komisjon valla asjaajamist peab revideerima. Siseministeeriumil ega Maavalitsusel ei olewat üldse õigust revisjoni komisjonile eeskirju anda revideerimise kohta, sarnane õigus olevat ainult vallavolikogul, 4) Järevalve seaduse § 5 põhjal puudunud maavalitsusel alus kohtu poole pöördumiseks, kuna Maavalitsus ei olewat tähtaega määranud puuduste kõrvaldamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus: Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (R. T. nr. 97 — 1926 a.) § 75 järele kontroleerib vallavalitsuse asjaajamist revisjoni komisjon. Kuigi seaduses ei ole ettenähtud, kui sagedasti peab revisjoni komisjon vallavalitsuse asjaajamist revideerima, siiski ei saa sellest järeldada, et revisjoni komisjon võib talitada oma heaksarvamise järele, s. o. kas aastas mitte kordagi revideerida ehk revideerida ainult üks kord aastas. Eelnimetatud seaduse § 70 järele on vallavolikogu kohustatud tema poolt

valitud täidesaatvate organite tegevuse järele valvama. Kuid nagu nähtub Juuru vallavalitsuse asjaajamise revideerimisest Harju maavalitsuse poolt 12. juulil 1928 a. ei ole Juuru vallavolikogu oma järevalve kohustust revisjoni komisjoni suhtes korralikult täitnud, sest 1926 a. kuni 12. juulini ei ole revisjoni komisjon üldse tegutsenud, kuna 1927 a. on vallavalitsuse asjaajamist ainult üks kord revideerinud. Siseministeeriumil ja Maavalitsusel, kui järevalve asutustel, on õigus valdadele seaduse nõuete täitmiseks korraldusi teha ja valdadel tuleb nende seaduslike korralduste järele talitada. Sellepärast on aluseta kaebaja väide, et Siseministeeriumil ja maavalitsusel ei ole õigust ära määrata, kui sagedasti revisjoni komisjon peab vallavalitsuse asjaajamist revideerima. Mis puutub kaebaja seletusesse, et Omavalitsuse ajutise järevalve seaduse § 5 põhjal ei olewat maavalitsusel alust olnud kohtu poole pööramiseks, vaid olevat pidanud määrama enne tähtaja puuduste kõrvaldamiseks, siis selle kohta tuleb tähendada, et käesoleval korral oli tegemist kauemat aega kestnud kohuste mittetäitmisega. Niisugusel puhul ei olnud maavalitsusel alust tähtaega määrata puuduste kõrvaldamiseks, vaid oli õigustatud otsekohe kohtu poole pöörama palvega sundida revisjoni komisjoni omi kohuseid korralikult täitma. Kaebaja seletusel, et praegusele revisjoni komisjonile ei saa süüks panna endise revisjoni komisjoni tegevusetust, ei ole asja kohta tähtsust, sest rahukohtunik oma otsuse põhistes seda ei ütle, vaid ainult konstateerib, et 1926 a. ei ole revisjoni komisjon üldse tegutsenud.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Juuru vallavolikogu voliniku Valter Freimanni revisjoni kaebus tagajärjeta jätta.

Kas võib vallavolikogu koosolekul läbikukkunud ettepanekut uuesti hääletusele panna?

Ei või.

Selle vastuse annab Riigikohtu admin. osakonna toimetis Nr. 2941 — 1929.

Aidu vallavolikogu koosolekul 13. juunil 1928 a. toimetab lahkunud revisjonikomisjoni liikme asemele uue valimist. Kaks ülesseatud kandidaati — Märt Sukk ja August Reinvaldt — ei saanud kumbki häälteenamust. Vallavolikogu silmaspidades, et revisjonikomisjoni liige on tarvis ära valida, otsustas kandidaadid uuesti üles seadida.

Üles seati samad kandidaadid ning hääletamuse sai Märt Sukk, kes tunnistati uueks revisjonikomisjoni liikmeks. Viljandi 2. jaoskonna Rahukohtunikule antud protestis palus Viljandi maavalitsuse volinik Aleksander Siitam tühistada Aidu vallavolikogu otsuse 13. juunist 1928 a. pr. nr. 2, p. II. valla revisjonikomisjoni liikme Märt Sukk'i ja August Reinvaldt'i uuesti ülesseadmise ja teistkordse hääletamise asjas, seletades, et Aidu vallavolikogu olevat rikkunud vallavolikogude valimise ja vallavalitsuste korraldamise seaduse (R. T. nr. 97 — 1926 a.) § 73 sellega, et ta samal koosolekul sama küsimuse on uuesti hääletamisele võtnud. Otsusega 21. augustist 1928 a. jättis Viljandi 2. jsk. rahukohtunik Viljandi maavalitsuse voliniku protesti tagajärjeta. Riigikohtule antud kaebuses palub Viljandi maavalitsuse volinik Aleksander Siitam Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsuse 21. augustist 1928 a. tühistada ja Aidu vallavolikogu otsuse 13. juunist 1928 a. pr. nr. 2, p. II kandidaatide teistkordse hääletamise osas ära muuta ja vallavolikogule ettekirjutada valla revisjonikomisjoni liikme valimine uuesti ette võtta, seletades, et rahukohtunik olevat võõriti käsitanud vallavolikogude valimise ja vallavalitsuse korraldamise seaduse § 73 mõistet ja küsimuse otsustamise korda vallavolikogude koosolekul.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus:

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (R. T. nr. 97 — 1926 a.) § 73 järele tehakse volikogu otsused hääletamusega. Hääle poolenemisel loetakse küsimus tagasilükatuks. Sellest selgub, et kui vallavolikogu koosoleku päevakorras olev teatav küsimus saab hääletamisel hääletamuse, siis on see küsimus otsustatud jaatavalt. Kui aga küsimus saab hääletamisel rohkem hääli vastu kui poolt, ehk kui poolt ja vastu ühepalju hääli on, siis on see küsimus tagasilükatud, s. t. samuti otsustatud, kuid eitavalt. Asjatoimetusest nähtub, et Aidu vallavolikogu koosolekul 13. juunil 1928 a. revisjoni komisjoni liikme kohale ülesseatud kahest kandidaadist kumbki ei saanud hääletamust. Sellega oli vallavolikogu otsustanud, et kumbki ülesseatud kandidaat — Märt Sukk ja August Reinvaldt ei ole revisjoni komisjoni liikmena vastuvõetav. Ilma, et vaheaega oleks tehtud ja küsimust kaalutud, on vallavolikogu samal koosolekul asunud uuesti

revisjoni komisjoni liikme valimisele. Üles olid seatud samad kandidaadid Märt Sukk ja August Reinvaldt. Et nende kandidaatide kohta oli vallavolikogu juba eitava otsuse teinud, ja et ühtegi teist kandidaati üles ei seatud, siis puudus vallavolikogul alus neidsamu kandidaate ilma igasuguse põhjusega uuesti hääletamisele võtta.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus:

Viljandi 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 21. augustist 1928 a. tühistada, samuti Aidu vallavolikogu otsus 13. juunist 1928 a. pr. nr. 2, p. II. ja Aidu vallavolikogule ettekirjutada revisjoni komisjoni liikme valimine uuesti ettevõtta.

Kas tulumaksu määramine pärandustombule kuulub iseäralise tulu ja ärimaksu komiteele?

Vastus: eitav.

Pärandustomp (hereditas jacens) loetakse küll B. E. S. § 1692 järele juriidiliseks isikuks, mille sihiks on pärandusejätja õiguslike suhete alalhoidmine ja edasiandmine viimase pärijatele, kuid ta ei kujunda mingit avalikult aruandvat ettevõtet (Tulum. sead. § 41 viimane lõige), milliste, kui juriidiliste isikute maksustamine kuulub iseäralise tulu ja ärimaksu komiteele (§ 24 märkus 2), seepärast tuleb pärandustombule määrata tulumaksu samadel alustel ja korras kui füüsilistele isikutelegi.

(R. Adm. t. nr. 258¹¹ — 1929 a.).

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Joosep Valdbreti hobusepass, väljaantud Rae vallavalitsusest 7. märtsil 1922 a. Nr. 857 all.

2) Mihkel Mihkli p. Saulepi hobusepass, väljaantud Kehtna vallavalitsusest 16. dets. 1920 a. Nr. 191 all.

3) Hans Jüri p. Düüna hobusepass, väljaantud Rapla vallavalitsusest 29. jaan. 1925 a. Nr. 254 all.

4) Jaan Matsi p. Salmi hobusepass, väljaant. Kehtna vallavalitsusest 12. jaan. 1921 a. Nr. 94 all.

5) Jaan Matsi p. Salmi hobusepass, väljaantud Kehtna vallavalitsusest 12. jaan. 1921 a. Nr. 93 all.

6) Hans Jüri p. Ermihobusepass, väljaantud Tori vallavalits. 23. dets. 1920 a. Nr. 190 all.

7) Juuli Jüri t. R u m m i hobusepass, väljaantud Tori vallavalitsusest 13. jaan. 1921 a. Nr. 130 all.

8) Toomas B a c h b l u m i hobusepass, väljaantud Haljala vallavalitsusest 27. oktoobril 1922 a. Nr. 692 all Jakob B a c h b l u m i nimele.

9) Liisa A r r o hobusepass, väljaantud Kunda-Malla vallavalitsusest 29. sept. 1922 a. Nr. 640 all Hindrek A r r o nimele.

10) Mihkel L i i d e m a n n i hobusepass, väljaantud Taali vallavalitsusest 31. dets. 1920 a. Nr. 358 all.

11) Leonhard P a n e u s e hobusepass, väljaantud Kunda-Malla vallavalitsusest 6. dets. 1920 a. Nr. 422 all Gustav Paneuse nimele.

12) Gotlieb M a r d i p. T a m m e hobusepass.

13) Peeter Jakobi p. K ü n n a p u u hobusepass, väljaantud Kuigatsi vallavalitsusest 18. dets. 1920 a. Nr. 447 all.

14) Johannes T a l f e l d i hobusepass, väljaantud Roela vallavalitsusest 15. okt. 1922 a. Nr. 651 all.

15) Gustav V a l h o f i hobusepass, väljaantud Roela vallavalitsusest 26. dets. 1920 a. Nr. 320 all.

16) Madis Jüri p. K l a a m a n n i hobusepass, väljaantud Püssi vallavalitsusest 11. jaan. 1921 a. Jaan Tamme nimele.

17) Nikolai Jaani p. P i h e l g a s e hobusepass, väljaantud Alliku vallavalitsusest 7. jaan. 1921 a. Nr. 117 all.

18) Jaan Jaani p. H a n s c h m i d t i hobusepass, väljaantud Alliku vallavalitsusest 24. märtsil 1925 a. Nr. 42 all.

19) Jüri Hansu p. E i e r i hobusepass, väljaantud Tori vallavalitsusest 25. jaan. 1921 a. Nr. 329 all.

20) Jaak Tooma p. O s t r o v i hobusepass, väljaantud Tori vallavalitsusest 1. veebr. 1921 a. Nr. 376 all.

21) Georg Jüri p. J ä r v e t s o n i hobusepass, väljaantud Tori vallavalitsusest 30. okt. 1926 a. Nr. 27 all.

22) Rudolf Mihkli p. K r a s s i hobusepass.

23) Daniel U s i n g i hobusepass, väljaantud Kahkva vallavalitsusest 31. dets. 1920 a. Nr. 205 all Jaan Usingi nimele.

24) Paul G e r a s i m o v i hobusepass, väljaantud Kahkva vallavalitsusest 28. dets. 1920 a. Nr. 186 all.

25) Hendrik S u l t s o n i hobusepass, väljaantud Vana-Võidu vallavalitsusest 30. dets. 1920 a. Nr. 233 all.

26) Valentin P a r m a k i hobusepass, väljaantud Tarvastu vallavalitsusest 9. dets. 1920 a. Hobuse tunnismärgid: ruun, mustjas kõrb, 17 a. vana, 1 ars. 15 vers. kõrge, lakk paremal pool.

27) Anton V a r k e l i hobusepass, väljaantud Alatskivi vallavalitsusest 24. dets. 1924 a. Nr. 82 all.

28) Kristjan N e e r o t i hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 25. juulil 1924 a. Nr. 52 all.

29) Jakob A n i hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 13. jaan. 1921 a. Nr. 220 all.

30) Eduard P o o l e n t i hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 18. nov. 1925 a. Nr. 107 all.

31) Hans M ä r s i hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 20. nov. 1925 a. Nr. 109 all.

32) Jaan R o i l a n d i hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 18. jaan. 1921 a. Nr. 287 all.

33) Kusta O r a k u pärandustombu hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 27. sept. 1922 a. Nr. 716 all.

34) Hendrik K o n s v e k i hobusepass, väljaantud K a s t r e - V ö n n u vallavalitsusest 29. sept. 1922 a. Nr. 724 all.

35) Tõnis Tõnise p. J a o p i hobusepass, väljaantud H a g e r i vallavalitsusest 18. oktoobril 1922 a. Nr. 89 all.

36) Hans B l i i d e r i hobusepass, väljaantud K o h i l a vallavalitsusest 20. dets. 1920 a. Nr. 797 all.

37) Anton K ä r p i hobusepass, väljaantud V ä ä t s a vallavalitsusest 3. jaan. 1921 a. Nr. 122 all.

38) Rudolf S i r k a s e hobusepass, väljaantud R a a s i k u vallavalitsusest 5. jaan. 1921 a. Nr. 265 all.

39) Villem R a j a hobusepass, väljaantud P a l a vallavalitsusest Nr. 474 all.

40) Jaan N i i n e hobusepass, väljaantud V a r a n g u vallavalitsusest 9. nov. 1921 a. Nr. 444 all Nikolai L u e d e r i nime peale.

41) Johannes K a i o hobusepass, väljaantud P a l a vallavalitsusest Nr. 520 all.

42) „Pärnu L i n a t ö ö s t u s e A k t s i a S e l t s i“ hobusepass, väljaantud Pärnu linna politseist 31. jaan. 1921 a. Nr. 108 all.

43) Mihkel Jakobi p. T i n t i hobusepass, väljaantud K o l o v e r e vallavalitsusest 4. veebr. 1921 a. Nr. 345 all.